

DENGE VE DENETLEME BÜLTENİ

DENGE VE DENETLEME AĞI AYLIK BÜLTENİ

Editörden;

Merhaba,

Haziran'da Türkiye gündeminde neler oldu? Sosyal medyada tartışılan, en çok konuşulan konular nelerdi, hangi gelişmeler tepki çekti? Denge ve Denetleme Ağı'nın Anayasa, Yasama, Yürütme, Yargı, Yerel Yönetim, Medya, Sivil Toplum Reform grupları ile birlikte ve Toplumsal Cinsiyet Eylem Planımız çerçevesinde ayrı ayrı ele aldığımız güncel gelişmeleri denge ve denetleme ölçütleriyle değerlendiriyoruz. Eksiklerimizi birlikte görüp birlikte düşünüyor ve birlikte yol alıyoruz.

Bültenimizde her ayı mercek altına alarak özenle seçtiğimiz başlıkları [Ayın Z Raporu Podcast](#) programımızda da konuşuyoruz.

Haziran ayında da seçtiğimiz başlıkları denge ve denetleme perspektifiyle birlikte değerlendirdik. İşleyen bir denge denetleme sistemine bir adım daha yaklaşmak dileğiyle,

Keyifli okumalar

DEZENFORMASYON YASA TEKLİFİ KOMİSYONDAN GEÇTİ

Kamuoyunda “Dezenformasyon Yasa Teklifi” olarak bilinen “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” TBMM Adalet Komisyonunda kabul edildi. Ak Parti ve MHP milletvekillerinin imzasıyla sunulan ve hem gazeteciliğe hem sosyal medya kullanımına ilişkin köklü ve tepki çeken değişiklikler içeren teklifin yasallaşması halinde Basın Kartı Düzenleme yetkisi İletişim Başkanlığına verilecek. Basın kartı başvurularını değerlendirecek bir Basın Kartı Komisyonu kurulacak. Basın kartının iptaline ilişkin durumları İletişim Başkanlığı ya da kurulacak Basın Kartı Komisyonu değerlendirecek. Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma adıyla yeni bir suç tanımlanacak. Teklifteki ifadeyle ‘sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığıyla ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kişi’ bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası alacak. ‘Çocukların cinsel istismarı’, ‘halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma’, ‘devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma’, ‘anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar’, ‘devlet sırlarına karşı suçlar’ ve ‘casusluk’ suçlarına konu internet içeriklerini oluşturan veya yayan faille ulaşmak için gerekli olan bilgileri, talep edilirse adli mercilere vermek zorunlu olacak.

Denge ve Denetleme Ağı olarak uzun süredir Türkiye’nin gündeminde olan sosyal medya düzenlemesine ilişkin farklı ülkelerdeki örnekleri incelediğimiz kapsamlı bir çalışmamız oldu. Çalışmamızda da dikkat çektiğimiz üzere içerik moderasyonuna tabi tutulacak ya da suç teşkil edecek içeriklerin tanımındaki netlik ve açıklık demokratik rejime sahip ülkelerden otoriter ülkelere gidildikçe gözle görülür şekilde azalmaktadır.

Suç teşkil edecek olan içeriklerin tanımındaki muallaklık bu konuda karar vericilerin ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı bir alan açmaktadır. Yeni düzenleme aynı zamanda yürütmeden bağımsızlıkları oldukça tartışmalı ve bazıları yürütmenin bir parçası olan kurumlara çevrimiçi haber kanallarını ve sosyal medya içeriklerini etkin şekilde denetleme ve düzenleme imkanı sağlamaktadır. Türkiye’de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı alanında yaşanan sorunlarla beraber düşünüldüğünde yeni düzenleme sadece ifade özgürlüğü ve alternatif bilgi kaynaklarına ulaşma hakları gibi temel hak ve özgürlüklerde geriye gidişe değil demokratik adil ve özgür rekabete de olumsuz yönde etki etme riski taşıyan bir düzenlemedir. [Yeni düzenlemeyle ilgili somut önerilerimizi sıraladığımız rapor ve politika belgesi çalışmalarımıza web sayfamızdan ulaşılabilir.](#)

PINAR GÜLTEKİN’İN FAİLİNE HAKSIZ TAHRİK İNDİRİMİ

Üniversite öğrencisi Pinar Gültekin’i öldüren Cemal Metin Avcı’ya verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası “haksız tahrik” indirimiyle 23 yıla indirildi. 20 Haziran’da Muğla’da görülen duruşmada, cinayet sırasında yardım ettiği iddiasıyla hakkında müebbet hapis cezası istenen Cemal Metin Avcı’nın erkek kardeşi Mertcan Avcı ise beraat etti.

Kadına şiddet ve kadın cinayetleri Türkiye’nin önemli toplumsal sorunudur. Bu sorunun çözümünde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifli bir yaklaşımın eksikliğinin bu sorunu yeniden üreten temel etkenlerden biri olduğunu düşünüyoruz. Pinar Gültekin’in yaşamına son veren kişiye verilen ‘haksız tahrik’ indirimini bu sorunu derinleştirecek bir karar olarak görüyoruz. Uzun süredir gözle görülür bir azalma yaşanan yargıya güveni de olumsuz etkileyecek bu kararın bu sorunu derinleştirmenin ötesinde bir etkisi olması beklenmemelidir.

HSK'DAN HAKİM VE SAVCILARA İLİŞKİN GÖREV DEĞİŞİKLİĞİ KARARNAMESİ

Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) adli ve idari yargıda yaz kararnamesini tamamladı. Kurul, 5 bin 75'i adli 351'i idari olmak üzere toplam 5 bin 426 hakim ve savcının görev yerini değiştirdi. Kararnameyle 33 ilin başsavcısı değişirken, ilk kez bir başörtülü kadın savcı, il başsavcısı olarak atandı. İstanbul'da görülen Gezi davasında tutuklama ve mahkumiyet kararlarına muhalif kalan hakimlerin de atama yerleri dikkat çekti.

Hakimlerin kürsü teminatı ve coğrafi teminata sahip olmaları yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı açısından son derece önemlidir. Verdiği kararlardan dolayı başka bir yere atanma riskini düşünen bir hakimin nesnel bağımsız ve tarafsız karar vermesi son derece zordur. Kürsü ve coğrafi teminatın Türkiye'de bulunmayışı yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı çerçevesinde yaşanan sorunları derinleştirmektedir. Bu kararları veren HSK'nın yapısı da özellikle CHS'ne geçişle beraber değişmiş ve yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanının Kurulun oluşumundaki etkisi oldukça artmıştır. Bu etkenler göz önüne alındığında Kurul tarafından verilen atama kararlarının nesnelliği sorgulanmakta ve yargıya güveni olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik olarak HSK'nın oluşum sürecinde yürütmenin etkisi asgariye indirilmeli ve Kurul çoğulcu bir yapıya kavuşturulmalıdır. Aynı zamanda hakimlerin kürsü ve coğrafi teminatları kanunla garanti altına alınmalıdır. Bununla beraber HSK'nın verdiği atama kararlarına ilişkin yargı yolu ile itiraz mekanizması kurgulanmalıdır.

6. Yargı Paketi Yasalaştı

Kamuoyunda "6. Yargı Paketi" olarak bilinen "Hakimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Yeni kanunla, yargıda hakim ve savcı yardımcılığı sistemi başlayacak; hakim ve savcı adaylarının mesleki yükselmelerinde uygulanan sınav mülakat sistemi eklenecek. Yargıtay Birinci Başkanlık Kuruluna seçilenlerin bir seçim dönemi geçmeden yeniden seçilemeyeceklerine yönelik hüküm yürürlükten kaldırılacak. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun mevcut yapısı 2026'ya kadar korunacak.

Yeni düzenlemeyle ayrıca yalan haber iddiasıyla 'fiyatları etkileme' suçunda cezai artırıma gidilecek ve hapis cezası uygulanacak.

Her ne kadar hakim ve savcı yardımcılığı yargıda etkinlik ve liyakat çerçevesinde olumlu bir düzenleme olarak görülse de 6. Yargı Paketi ile yapılan değişiklikler Türkiye'de yargı alanında yaşanan temel sorun alanları arasında bulunan yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, yargıda liyakat ve etkinlik gibi sorun alanlarına ilişkin yeterli düzenlemeyi içermemektedir. Hakim ve savcı yardımcılarının mesleki yükselmelerinde getirilen mülakat yöntemi liyakat açısından soru işareti yaratmaktadır. Yargıtay Birinci Başkanlık Kuruluna seçilenlerin yeniden aynı göreve seçilebilecek olmaları da Kurul'un bağımsızlığı ve tarafsızlığı bağlamında soru işareti yaratan bir düzenlemedir. Yapılan düzenlemede Danıştay Daireleri Kurulunun yapısının 2026'ya kadar korunması da Kurulun önümüzdeki dönem vereceği kararlara ilişkin bir düzenleme olarak görülmekte ve düzenlemenin siyasal nitelikte bir düzenleme olduğu izlenimini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca yalan haber iddiasıyla 'fiyatları etkileme' suçuna getirilen hapis cezası da ifade özgürlüğü ve siyasi partiler arası adil ve özgür demokratik rekabeti olumsuz etkileme riskini taşımaktadır. Tanımlanan suçun yoruma açıklığı ve muallaklığı bu riski arttırmaktadır. Yapılan düzenlemeler Türkiye'de yargı alanında yaşanan temel sıkıntılara çözüm getirmemekte ve bazı var olan sıkıntıları derinleştirme riski taşımaktadır.

Muhalefetten Seçim Güvenliği Deklarasyonu

Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem için çalışmalarını tamamlayan 6 muhalefet partisi seçim güvenliği deklarasyonu açıkladı. Seçimlerin adil olması için her türlü tedbirin alındığı belirtilen açıklamada, "Seçim günü görev yapacak sandık alanı sorumluları, sandık kurulu üyeleri ve müşahitleri şimdiden belirliyor ve eğitiyoruz. Sandık sonuçlarının, tutanakların ve diğer bilgilerin işleneceği teknik altyapı ve sistemlerimiz hazır. Bu konuda da altılı masayı oluşturan siyasi partiler olarak işbirliği yapacağız. Önümüzdeki seçimde, propaganda faaliyetlerinin sağlıklı ve adil şekilde yürütülmesi konusunda iş birliği yaparak, her türlü ihlalin karşısında duracağız. Kamu gücünün ve bürokrasinin suistimal edilmesine de asla izin vermeyeceğiz" denildi.

Demokratik adil ve özgür seçim kriterleri üzerinden değerlendirildiğinde Türkiye’de son dönemde yapılan seçimlerin bu kriterlerin birden fazlasını yerine getirmediği görülmektedir. Önümüzdeki seçimlerin demokratik meşruiyeti Türkiye’deki tüm siyasi partilerin seçim sürecinde adil ve özgür seçim kriterlerini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmasına bağlıdır. Bu çerçevede muhalefet partilerinin seçim güvenliğine ilişkin yaptıkları çalışmaları olumlu buluyoruz.

Dedi ki;

Basın Meslek Örgütleri: "Bu yasa temel insan haklarına, haberleşme özgürlüğüne, basın özgürlüğüne aykırıdır. Yani Anayasa’ya aykırıdır. Anayasa ile güvence altına alınan haklarımıza aykırıdır. Bu yönüyle sadece gazetecilerin özgürlüklerine değil tüm toplumun özgürlüklerine engeldir. Yanlış bilgiyi alenen yayma suçu oluşturup 3 yıl hapis cezası getiren bu yasa tüm toplumu yazmaktan, eleştirmekten, sosyal medyada mesaj paylaşmaktan alıkoyacaktır. Bu yasa toplumsal bir otosansür dalgası yaratacaktır. Bu nedenle sadece gazetecilerin sorunu değildir."

Prof. Dr. Yaman Akdeniz: "Dezenformasyon teklifi yasalaşır yasalaşmaz bu değişiklikler AKP'nin 2023 Seçimleri öncesindeki en önemli silahlarından birine dönüşecek ve yeni değişiklikler "korku iklimini" oluşturacak. Bunu yazdığım için bile soruşturulabilirim artık. Bunu fark etmek için hukukçu olmaya da gerek yok."

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık: (Pinar Gültekin Davası) Sonuna kadar süreci takip edeceğiz. Haksız tahrik uygulanmaması gerektiğini başından beri söylüyoruz. Bu davada haksız tahrik yanlış bir değerlendirmedir. Bir hukukçu olarak söylüyorum faili cesaretlendiren bir eylemdir.

HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan: "Pinar Gültekin’in işkenceyle katledildiği delillerle ispatlandı. Ancak yargı katil erkeği ödüllendirerek ‘haksız tahrik indirimi’ verdi. Bu kararlar yargı kadın düşmanı olduğunu bir kez daha ilan etti. Kadın katillerini cesaretlendirmekten derhal vazgeçin!"

Hukukçu Ömer Faruk Eminağaoğlu: "İstanbul Sözleşmesi ile ilgili dava, Danıştay 10. Dairesi’nde sonuçlanmak üzere. Çıkacak kararı her durumda bir taraf, DiDDK’ye taşıyacak. İstanbul Sözleşmesi ile ilgili yürütmenin durdurulması isteminin reddi kararına itirazın bu kurulca 10’a 5 reddedildiği hatırlanacak olursa AKP, mevcut kurulun bu yapısı ile devamını amaçlıyor. İstanbul Sözleşmesi’nden sonra şimdi de son sözü söylecek DiDDK’ye müdahale ediliyor."